

NY MASTERHANDLING
KASTER LYS OVER UD-
FORDRINGEN MED AT
UDVIKLE ELEVERS SKRI-
VEKOMPETENCER.

SIDE 6

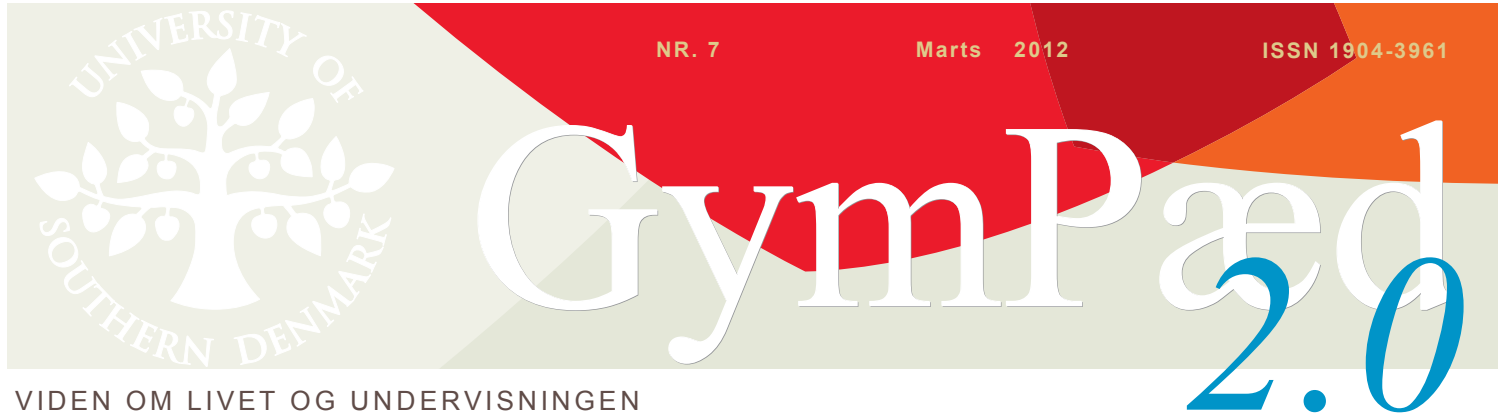
AT VÆRE SIG SELV ER IKKE
NOK. GYMNASIALT SELVEJE
SKABER BÅDE FRIHED OG
TVANG. RAPPORT OM GE-
FION GYMNASIUM.

SIDE 8

TAG PÅ RUNDFAKRT TIL ANDRE
RELEVANTE TIDSSKRIFTER OM
PÆDAGOGIK, DIDAKTIK OG
LEDELSE. TUREN BEGYNDER I
DANMARK.

SIDE 10

VIDEN OM LIVET OG UNDERVISNINGEN
PÅ DE GYMNASIALE UDDANNELSER

www.sdu.dk/gp2

Gymnasiet er udfordret af krav til udvikling og forandring. Og af krav til effektiv ressourcestyring. Masterundersøgelse tyder på, at det skaber en række dilemmaer for ledelsen, som de enkelte rektorer håndterer forskelligt både personligt og ud fra skolens kultur og de strukturelle forhold.

Menneskesynet spiller også en rolle

*Gymnasieledelse i spændingsfeltet mellem
udvikling og styring*

AF TRINE RHEIN-KNUDSEN

At lede en økonomisk effektiv skole og samtidig skabe en attraktiv arbejdsplads for medarbejderne er et ledelsesdilemma, der er til at tage og føle på. Hvordan navigerer

rektor i dette ledelsesdilemma? Hvordan forklarer han selv sin ledelse af udvikling og styring af de økonomiske ressourcer i forhold til lærerne? Hvilke pres er tydeligst for ham, og hvordan reagerer han på dem?

Disse spørgsmål er fokus i min masterafhandling *Paradoksernes paradis? Mellem udvikling og styring*, som blev forsvaret august 2011. Jeg forsøger at besvare dem ved dybdegående interviews af to

Fortsættes side 3

NYT FRA IFPR

'På tværs af fag. Fagligt samarbejde i undervisning, forskning og samarbejde' er en ny antologi redigeret af professor Søren Harnow Klausen og med bidrag fra forskere på filosofi og pædagogik. Den er netop udkommet på Akademisk Forlag.

IFPR har i foråret 2012 tilknyttet professor emeritus Dietrich Benner fra Humboldt Universitet zu Berlin som gæsteprofessor. Han afholder to forelæsningsrækker i samarbejde med dr.pæd. Alexander von Oettingen. Information: Marianne Lysholt, mly@ifpr.sdu.dk.

22. marts 2012 afholdes konferencen **Faglighed og skriftlighed** på SDU, Odense. Konferencen arrangeres af forskergruppen *Faglighed og skriftlighed*, ledet af professor Ellen Krogh. Information: Katrine Andersen, katan@ifpr.sdu.dk.

Forskningsgruppen i **Kultur og Læring** ledet af lektor Steen Beck afholdt d. 30. nov. en velbesøgt konference. Se oplæg på IFPRs hjemmeside her.

Masterne har ordet – en leder

Masterprogrammet (MIG) på IFPR havde første optag i 2000 og der er indtil nu uddannet omkring 300 master. Masteruddannelsen i gymnasiepædagogik ved Syddansk Universitet var den første uddannelse i Danmark, der tilbød ledere og lærere i de gymnasiale uddannelser, stx, htx, hhx og hf, en målrettet, længerevarende, forskningsbaseret videreuddannelse. Det blev dermed for første gang muligt for gymnasie-lærere at få erfaringerne fra skolearbejdet sat ind i en teoretisk ramme. Ma-

Fortsættes side 2

steruddannelsen er stadig den eneste master, der er specifikt målrettet gymnasiet.

Uddannelsen består af et to-årigt halvtidsstudium, men den kan følges etapevis. Masterforløbet afsluttes med en masterafhandling. De mange masterafhandlinger udgør en spændende database med et stort antal fremragende analyser af en række væsentlige forhold i de gymnasiale uddannelser, deres fag og deres ledelse. En del af dem kan læses på SDUs hjemmeside ved at klikke [her](#).

Netop resultater fra to masterprojekter danner grundlag for de første artikler i dette nummer af Gym Pæd 2.0.

Trine Rhein Knudsen, som er vicerector på Roskilde Katedralskole, fokuserer i artiklen 'Menneskesynet spiller også en rolle – gymnasieleddelse i spændingsfeltet mellem udvikling og styring' på ledelse med udgangspunkt i dybdeinterviews med to rektorer. Artiklen omhandler deres forskellige håndtering af de dilemmaer, der opstår, når rektorerne skal skabe en attraktiv arbejdsplads og samtidig opfylde eksterne krav i forhold til resultatstyring, dokumentation mv. Hun foreslår 'potentialitetsledelse' som en ny ledelsesstil, der kunne være svaret på det omverdenspres, som gymnasiet befinder sig i.

Signe M. Leipold er lektor ved Lemvig Gymnasium og skriver i sin artikel 'Tværfagligt samarbejde om elevernes almene skrivekompetencer – potentiale og barrierer' om Ny skriftlighed på baggrund af sin masterafhandling. Gennem interviews med lærere og elever undersøger hun fem fags potentialer i arbejdet med udvikling af elevernes skrivekompetencer og giver på den baggrund en analyse af, hvad der skal til for at støtte elevernes mulighed for overførsel af skrivekompetencer mellem de forskellige fag.

Dion Rüsselbæk Hansen, adjunkt ved IFPR, analyserer i sin artikel - med baggrund i blandt andet en undersøgelse udført for Gefion gymnasium - selvejets betydning for udøvelse af ledelse. Artiklen har titlen

'Selveje mellem tvang og frihed' og fokuserer på det krav om eksplicit-ering af undervisningstilbud som er blevet konsekvensen af selvejet. Nikolaj Frydensberg Elf, adjunkt ved IFPR, giver et overblik over og en beskrivelse af pædagogiske tidsskrifter med relevant viden for gymnasielejere og -ledere. Han fokuserer på *Cursiv* og *Dansk pædagogisk tidsskrift* (DpT), deres indhold og online aktiviteter.

Ud over disse artikler, som formidler noget af instituttets aktuelle forskning, rummer dette nummer af GymPæd 2.0 informationer om nogle af de vigtigste begivenheder i efteråret på instituttet: se Nyt fra IFPR på forsiden. Vi bringer ligeledes en oversigt over de nyeste udgivelser i Gymnasiepædagogik, instituttets skriftserie, som kan downloades gratis.

Venlig hilsen og god læselyst
Redaktionen

PS: Tidligere numre af *GymPæd 2.0* kan læses/downloades på hjemmesiden www.sdu.dk/gp2. Her kan du også tilmelde dig maillisten, så alle nye numre tilsendes automatisk.

Redaktion af GymPæd 2.0

Marianne Abrahamsen, ph.d., ekstern lektor ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet. E-mail: marianne.abrahamsen@ifpr.sdu.dk

Nikolaj Frydensbjerg Elf, ph.d., adjunkt ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet. E-mail: nfe@ifpr.sdu.dk

Anne Jensen (ansv.havende), ph.d., institutleder ved Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet. E-mail: anne.jensen@ifpr.sdu.dk

Menneskesynet spiller også en rolle...

Fortsat fra side 1

rektorer. Gennem disse interviews har jeg kunnet iagttage centrale forskelle i deres tilgang til ledelse af lærere og af skolens ressourcer. Jeg forklarer forskellene ved at analysere den måde, hvorpå de selv beskriver deres ledelsesstil, hvor jeg konstaterer, at der er en tydelig sammenhæng mellem de to rektorer menneskesyn og deres ledelsesstil. Det tyder på, at deres menneskesyn både er personligt, kulturelt og strukturelt bestemte. Det fører til, at rektorerne har forskellige tilgange til deres lederrolle, og at de har forskellige opfattelser af, hvilke pres der er særlig vigtige at håndtere som leder på deres skole.

Menneskesyn

Rektorerne valgte af ledelsesstil bunder i hans eller hendes antagelser om menneskets natur. Den amerikanske psykolog og ledelsesforsker Douglas McGregor beskriver to forskellige grundantagelser om mennesket.

Den ene kalder han *Teori X*, hvor synet på mennesket er, at det er basalt set dovent og har en medfødt uvilje mod at arbejde. Mennesket er imod forandring og er ligeglad med organisationen. Derfor må medarbejderne tvinges, dirigeres, trues og kontrolleres. Hvis man som leder har den tilgang, vil det oplagte svar på ledelse være, at ledelsen skal organisere alt, og at strukturer, regler og kontrol er nødvendige ledelsesværktøjer.

Den anden grundantagelse kalder han *Teori Y*, hvor synet er, at for mennesket er arbejde lige så naturligt som leg og hvile. Mennesket påtager sig gerne et ansvar og søger af sig selv selvledelse og selvkontrol. Fællesskab, engagement, kreativitet og nysgerrighed er naturligt for mennesket. Derfor har det brug for rum til udfoldelse. Her bliver svaret på ledelse at understøtte og at fremme det potentielle

i hver enkelt medarbejder samt at skabe rammer og retning for arbejdet.

Ledelsesstile

Disse menneskesyn sætter sig igennem i rektorerne ledelsesstil. En teori X-rektor har oftest en såkaldt *transaktionel* ledelsesstil. Denne stil baserer sig på noget-for-noget, dvs. med klare aftaler om mål og forventninger til medarbejderne i bytte med belønning eller sanktioner fra ledelsens side i forhold til medarbejdernes resultater. Kontingent reaktion, vurdering og fejlfinding er i centrum.

Omvendt har en teori Y-rektor oftest en *transformationel* ledelsesstil. Han søger gennem sin ledelse at påvirke - at transformere - medarbejderne, så de yder deres bedste i forhold til organisationens mål. Han udfordrer og skubber medarbejdere til at yde deres bedste gennem sin karisma, individuelle hensyn, intellektuel stimulation og inspiration.

Der er en verden til forskel. Både for medarbejder og for leder.

I en kompleks ledelseshverdag er rektors opgaver og hans reaktioner herpå naturligvis ikke så entydige. Mange faktorer spiller ind og skal tages hensyn til. Men det er interessant, at den transformationelle ledelsesstil, ifølge organisationspsykologen Bernard M. Bass, er den mest effektive. Han har gennem store undersøgelser kunnet påvise, at den transformationelle ledelsesstil har en mere positiv indvirkning på medarbejderne og er mere effektiv end den transaktionelle. Det gælder både i forhold til resultater og produktivitet samt i forhold til læring, styring og udvikling i en organisation. Uddelegering, tillid, selvledelse, inddragelse, kompetenceudvikling kan tilsyneladende betale sig.

Som konsekvens heraf bliver ef-

ektiv ledelse et spørgsmål om både at kunne se muligheder i de kontinuerlige forandringer og at kunne skabe rammer for en udviklingsretning, der matcher de forandringer og pres, som udefra lægges på organisationerne. Og ikke nok med det. Disse omverdenskrav skal matches med de interne forhold i organisationen såsom kultur, struktur og de kompetencer, der her er til stede blandt medarbejdere.

De nye omverdenspres

Hvori består helt konkret de nye pres fra omverdenen, hvilken betydning har de for gymnasieleddelse, og hvordan bliver disse pres forstået og prioriteret? Hvilke strategiske dilemmaer sættes rektorerne i?

Den eksterne styring har med gymnasireformen lagt et nyt pres, idet der nu også styres ud fra skolens resultater, konkret med krav om dokumentation, selvevaluering og refleksiv selvkontrol. Samtidig udfordrer gymnasiernes selveje og autonomi skolerne, idet de kræver oversættelse af de nye krav ind i gymnasiorganisationerne.

Rektor og den øvrige ledelse får dermed en afgørende rolle som dagsordensættende *sensumakers*. Ledelsen på hvert enkelt gymnasium afkræves et profileringsarbejde for netop deres skole. Den dybe tallerken skal opfindes på alle skoler, og skolerne skal vælge og forme en bevidst udviklingsretning, som giver mening lokalt. Ganske

TRINE RHEIN-KNUDSEN

Vicerektor på Roskilde Katedralskole

Effektiv ledelse er et spørgsmål om både at kunne se muligheder i de kontinuerlige forandringer og at kunne skabe rammer for en udviklingsretning, der matcher de forandringer og pres, som udefra lægges på organisationerne.

vist er gymnasiernes "produktion" den samme overalt i landet – der skal produceres studenter, der kan honorere kompetencekravene til fremtiden – men samtidig skal alle skoler forholde sig til deres særlige profil. De skal ydermere kunne indgå i benchmarking med andre skoler i forhold til samme parametre.

Lektor ved CBS Dorthe Pedersen har udkrystalliseret fem pres, som omverdenen lægger på en selvejende statslig organisation som det almene gymnasium (se figur 1, næste side). Den vil jeg

lade mig inspirere af i min analyse af to rektors ledelsesstile.

To rektorer ledelsesstile

De to interviewpersoner i min undersøgelse er begge mandlige ledere af skoler, der udelukkende udbyder stx. De har været i jobbet mindre end 5 år. Begge skoler er økonomisk velkonsoliderede og er ikke umiddelbart truet af rekrutte-

ringsproblemer, hverken med hensyn til elever eller lærere.

Den ene rektor har en mere transaktionel ledelsesstil og anser en vis koordination og kontrol af lærernes arbejde som nødvendigt, fx i teamarbejde, hvor lederen må overvåge handlinger og evaluere samarbejdet:

...når man som lærer sidder i sådan en gruppe og skal diskutere ting, jamen så falder man lynhurtigt til de ting, der er nemme at diskutere. Og det er typisk nogle praktiske ting med hvem gør hvad, i stedet for nogle lidt dybere aspekter af det, fordi de skal... hvis ikke der er nogen der initierer, at man når op på et højere abstraktionsniveau, jamen så bliver det til, hvem tager sig af det næste AT-forløb eller sådan noget. Og det bliver sådan en vigtig medspiller der, hvornår sætter man ind som ledelse.

Den anden rektor har en mere transformationel ledelsesstil og søger at skabe motivation og engagement

blandt medarbejderne, så skolens visioner kan få gennemslagskraft og synlighed:

Ved ansættelser spørger jeg rigtig meget ind til deres samarbejdsevner... Og jeg vil gerne have, at de tilstedeværende andre kolleger tænker "hende der eller ham der vil jeg egentlig godt være sammen med..."; det er det, der tæller rigtig meget for mig. Men det er jo en strategisk satsning, der handler om, at vi har bygget vores organisation op, hvor vi har insisteret på teamsamarbejde, og vi har insisteret på det udvidede studieretningssamarbejde, så det er studieretningsteam og ikke kun team for de enkelte klasser. Så det er supervæsentligt for os. Altså, det er samarbejdsevnen. Det er sgu ikke på om de er gode matematik- eller tysklærere. Men samarbejdsevnerne og relatio-

(...) "når man som lærer sidder i sådan en gruppe og skal diskutere ting, jamen så falder man lynhurtigt til de ting, der er nemme at diskutere. Og det er typisk nogle praktiske ting med hvem gør hvad, i stedet for nogle lidt dybere aspekter af det..."

nerne til de andre, muligheden for at komme videre med nogle interessante projekter, undlade at hænge sig fast i detaljer og sådan noget... Jeg hører rigtig meget efter, om de har en sådan lidt... om der er lidt leg i dem. Altså, om der er sådan lidt... nysgerrighed på verden.

De to rektorer ser ud til at reagere forskelligt på de forskellige omverdenspres. Den

ene rektor, den 'transaktionelle', har særligt fokus på prioriteringspresset, altså på økonomien og ressourceoptimeringen.

Den anden, den 'transformativ', har blikket skarpt rettet mod koordinations-

og kommunikationspresset, altså på at kommunikere skolens vision og

FAKTA

Trine Rhein-Knudsen blev master i Gymnasiepædagogik, ledelse, på SDU, IFPR, august 2011.

ansætte lærere, der kan indgå i det forpligtende samarbejde, som er en del af visionens implementeringsteknologi

Der er også en stor forskel på de to rektorer i deres måde at forholde sig til dokumentationspresset. For den første rektor er det nærmest ikke i fokus; de interne styredokumenter er få og kortfattede, og i interviewet bliver de slet ikke italesat. Den anden rektor omtaler de interne styre-

	HAR SÆRLIGT FOKUS PÅ	UDDYBNING
SELVBESKRIVELSESPRES	Ydelsen; selve uddannelsen og undervisningen	Synlighed omkring fagligheden Profilering (fx i forhold til studieretninger) Strukturer til implementering (fx af ny skriftlighed)
DOKUMENTATIONSPRES	Evaluering og kvalitetssikring	På organisatorisk niveau: Evalueringsplaner, kvalitetssystemer og opfølgingsplaner. På mikroniveau: Studieplaner, undervisningsbeskrivelser, studierapporter. Alt sammen for at kunne påvise, at mål og rammer søges opfyldt.
SAMARBEJDSPRES	Den interne organisering	Teamstruktur, faglige samspil, kommunikation, planlægning skal være gensidigt forpligtende og målrettet. Den flade struktur, den fagprofessionelle lærer, con amore-samarbejderne er ikke længere gangbare, hvis ikke de synliggøres og professionaliseres.
PRIORITERINGSPRES	Økonomi	Taksameter, ressourceoptimering, transformationsomkostninger, markedsorientering, kapacitetsudnyttelse tager en større del af rektors tid end tidligere. Og der er ydermere kommet resultatlønskontrakter, som kan være konstitutive for netop ressourceoptimering.
KOORDINATIONS- OG KOMMUNIKATIONSPRES	Ledelsesudfordringer	Sammenhæng i organisationen, fælles vision og mission, strategi og målstyring er blot en del af de ledelsestemaer, der tager til i styrke og betydning.

Figur 1: De fem omverdenspres. Figuren er inspireret dels af Dorthe Pedersens oplæg på inspektorårsmødet i marts 2011 og dels af Pedersen, D. & Sløk, C. (2011): "Reformpres og genopfindelse af gymnasieskolen - ledelse på potentialer i et postbureaukratisk styringsregime", pp. 103-31 in Juelskjær, M. et al (2011) (red): Ledelse af uddannelse - at lede det potentielle, Samfundslitteratur.

dokumenter jævnligt. De er meget omhyggeligt udformet ud fra delta-gelse af alle grupperinger på skolen, og de har stor konstitutiv effekt internt på skolen.

Mange gymnasier har oplevet en øget søgning og er derfor vokset. Det stiller krav til den interne organisering for, hvordan man håndterer store organisationer professionelt. Derfor er samarbejdspresen en fundamental udfordring. Valget af intern organisering afhænger af skolens kultur, men i ligeså høj grad af rektors grundlæggende menneskesyn, dvs., antagelser om, hvordan man styrer og udvikler lærerne bedst muligt.

Begge rektorer er således enige om, at *samarbejdspresen* er yderst centralt. Men de beskriver samarbejdsudfordringen forskelligt:

Den første rektor ønsker at *strukturere* den interne organisering, så der ikke er så stor afhængighed af *con amore*-medarbejdere og kulturdeterminerede samarbejder. For ham er struktur et *bolværk* mod omverdenspres; en velkendt, formel struktur med klar rollefordeling og hierarki

samt udbredt brug af vertikale koordineringselementer (autoritetsfordeling, regler og policies, planlægnings- og kontrolsystemer). Der er derved en ret høj grad af centralisering og en relativt begrænset lærerinddragelse i beslutningsprocesser på denne skole.

For den anden rektor er *kultur* et *bolværk* mod omverdenspres. Der er skabt nye og mere uformelle strukturer i form af koordinatore, forskellige teamdannelser og ad hoc-grupperinger samt udbredt brug af horisontale koordineringselementer: mange møder, task forces, matrix-organisering, netværk. Der er derved en ret høj grad af medledelse og selvledelse på denne skole.

Perspektiv:

En tredje ledelsesstil

Gymnasieleder

forholder sig i disse år til de ændrede rammevilkår, den øgede konkurrence om de unge og vigtigheden af medarbejderrekruttering. Komplexitet omverdenskrav og både interne og eksterne forventninger til en professionaliseret gymnasieskole fordrer, at rektor kan noget af det

hele: driftsøkonomisk ledelse, administrativ ledelse, strategisk ledelse, faglig ledelse og personaleledelse. Ét er, at en af rektors vigtigste opgaver er at skabe rammer, der samlet set understøtter både udvikling og styring; men tilbage bliver spørgsmålet, om den transformationelle, karismatiske ledelsesstil er nok til at udvikle potentialerne hos medarbejderne.

Noget tyder på, at der er behov for at udvikle sig en tredje ledelsesstil, som i højere grad har fokus på dette. Potentialitetsledelse kunne være svaret. Udtrykket er endnu en flydende betegnelse. Men det indeholder en definition på en ledelsesstil,

der skaber og leder på fremtidige, *endnu ukendte* muligheder i organisationen, dens medarbejdere og samarbejdspartnere. For en potentialitetsleder bliver forandring et mål, ikke blot et middel. Der er ikke tale om noget lineært eller forudsigeligt, som kan kontrolleres. Løsninger findes typisk ikke i strukturer, ressourcer og organisering. Eller sagt på en anden måde: forskellen mellem en transformationel leder og en potentialitetsleder er, at den første ved, hvor organisationen skal hen; det gør en potentialitetsleder ikke. Men denne sidste har *mod* til at

skabe rum til udviklingsprocesser, som han så støtter. Dette mod begrundes i, at gymnasiet befinder sig på en "brændende platform", hvor forandring er nødvendig, og at det vil gå galt, og at det vil gå galt,

hvis der ikke sker forandring. At reducere kompleksiteten så meget som muligt for medarbejderne, som mange rektorer vælger, er ikke nødvendigvis den bedste løsning, idet man kan argumentere for at kompleksitetsreduktion ikke udfordrer lærernes potentialer i tilstrækkelig grad.

Både gymnasielever og -ledelse er under pres med hensyn til deres autorisation, autonomi og autenticitet, og det giver udfordringer i forhold til viden, kompetence og legitimitet, hvilket øger professionaliseringskravet. Potentialitetsledelse kunne være et svar mod et sådant kulturelt betinget omverdenspres.

REFERENCER

Bass, B.M. (1990): "From Transactional to Transformational Leadership: Learning to Share the Vision", in Winter (1990): *Organizational Dynamics*, 19-31.

Juulskjær, M. et al (2011) (red): *Ledelse af uddannelse - at lede det potentielle*, Samfundslitteratur.

McGregor, D. (2006): *The Human Side of Enterprise*, McGraw-Hill.

Pedersen, D. & Sløk, C. (2011): "Reformpres og genopfindelse af gymnasieskolen - ledelse på potentialer i et postbureaukratisk styringsregime", pp. 103-31 in Juulskjær, M. et al (2011) (red): *Ledelse af uddannelse - at lede det potentielle*, Samfundslitteratur.

Tværfagligt samarbejde om elevernes almene skrivekompetencer – potentiale og barrierer

Udviklingen af de almene skrivekompetencer er en udfordring for både elever, lærere og skoler. Min masterafhandling viser at den kræver tydeliggørelse af overførselsværdier fra fag til fag, fordrer motivering og didaktisering og forudsætter et tæt lærersamarbejde i en hierarkisk organisationsstruktur. Men det er en udfordring, der er værd at tage op.

AF SIGNE M. LEIPOLD

Elevernes almene skrivekompetencer – en nødvendighed, et krav, en udfordring!

I et forsøg på at udruste en stadig bredere elevgruppe i gymnasiet til de stadig større kompetencekrav, som samfundet stiller til dem, har Gymnasireformen (2005) og dennes Ny Skriftlighed sat fokus på skrivning som både mål og middel i elevernes læring. Det er blevet vigtigt, at fagene reflekterer over egen skrivepraksis og over de faglige og almene skrivekompetencer, som eleverne derigennem kan erhverve sig. Og det er blevet et krav, at alle fag på baggrund af sådanne refleksioner indgår i et tværfagligt samarbejde

om udviklingen af elevernes almene skrivekompetencer. Dette krav volder endnu – seks år efter reformen – voldsomme problemer for eleverne, lærerne og skolerne; for samtidig med at kravet er stillet i et forsøg på at afhjælpe ét krydspres: at stadigt flere skal lære stadigt mere, så øger det andre krydspres. Det puster til ilden i diskussionen om bl.a. viden versus kompetence, faglighed versus tværfaglighed og fagprofessionelle versus virksomhedsansatte.

Undersøgelsen

I min masterafhandling (se faktaboks) var det mit mål at undersøge dels potentialet i det tværfaglige samarbejde om elevernes almene skrivekompetencer, mulighederne i det og barrierer for det.

Endvidere har jeg ønsket at opstille teser for, hvordan mulighederne bedst udnyttes, og hvordan barriererne bedst overvindes.

Den konkrete undersøgelse er et casestudie. I casen har 5 lærere (dansk, engelsk, historie, matematik og samfundsfag) på et lille alment gymnasium indvilget i at deltage i samarbejdet om 1. h-elevernes almene skrivekompetencer. Empirien følger samarbejdet på klassens 2. semester – et halvt år frem mod første delmål: elevernes dansk-/historieopgave. Undersøgelsens empiri udgøres af bl.a. fagenes opgavestillinger, lærer- og elevinterviews, dokumenter fra lærerteamets samarbejde og fagenes læreplaner.

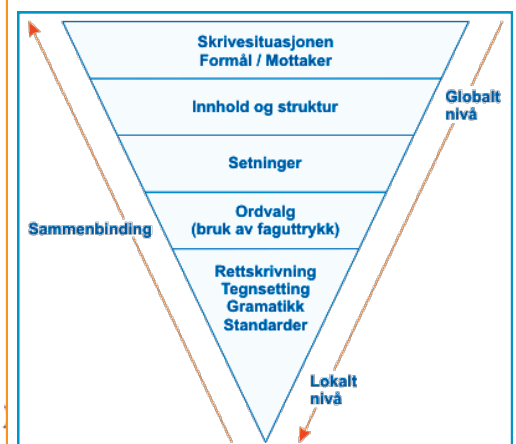
Stort potentiale

Analyserne viser, at samarbejdet potentielt rummer et stort bidrag til udviklingen af elevernes almene skrivekompetencer.

Jeg analyserede fagenes opgavestillinger med udgangspunkt i bl.a. skrivekompetencehjulet (figur 1), teksttrekanten (figur 2) og SOLO-taksonomiens kompetenceniveauer. Jeg kunne konkludere, at opgavestillingerne i alle fem fag rummer et potentielt bidrag til udviklingen af elevernes skrivekompetencer. Det drejer sig om

Figur 1: Skrivekompetencehjulet

Figur 2: Teksttrekanten

skrivehandlinger som fx at præsentere, at beskrive og at argumentere. Det drejer sig om niveauer i tekstproduktionen og bevidstheden om, at tekstarbejdets udgangspunkt altid ligger på det globale niveau: skrive situationen og den diskurs, man skriver ind i (se figur 2: Teksttrekanten). Og det drejer sig om kompetenceniveauer (SOLO), abstraktionsniveauer og anvendelsen af skrivning som redskab for læring.

Fagbilag og praksis

I analysen af den faktiske udnyttelse af dette potentiale blev det tydeligt, at matematik er det fag, der har mindst fokus på at udnytte de potentielle bidrag til udviklingen af elevernes almene skrivekompetencer. Det er altså ikke potentialet, der mangler.

I højere grad er der måske tale om, at faget (endnu) ikke føler sig forpligtet på samarbejdet om de almene skrivekompetencer. Denne tese støttes af bekendtgørelsens fagbilag for matematik, der er præget af en meget fagfaglig skriftlighedsdiskurs. I de øvrige fag, dansk, engelsk, samfundsfag og historie, er der generelt større fokus på at udnytte potentialet.

Dette forhold er naturligvis delvist lærerbetinget, men den generelle tendens svarer til disse fags fagbilag, hvor kompetence- og tværfaglighedsdiskursen er meget mere eksplicit end i fx fagbilaget for matematik.

Eksplicitering af overførselsværdi og personlig relevans

Analyserne viser, at elevernes udbytte er størst, hvor lærerne ekspliciterer og didaktiserer kompetencemålene og den almen-faglige overførselsværdi i deres opgavestillinger. Elevernes evne til at dekontekstualisere viden og kompetencer for

siden at kunne anvende samme viden og kompetencer i andre fag og sammenhænge skal udvikles bevidst, og den skal motiveres og stilladseres.

Undersøgelsen viser endvidere, at en sådan motivering og stilladsering har størst effekt, hvis de formår at markere en personlig relevans for eleven. Det gælder fx den metareflekterende skrivning eller i forbindelse med dansk-/

historieopgaven den personlige vejledning. Eleverne fremhæver udbyttet af den personlige vejledning frem for generelle informationsfoldere og den almene undervisning. Og netop de helt personlige studiekompetencer som ”at komme i gang” og ”motivation” defineres af 35 % af eleverne i 1. h som det sværeste ved opgaveskrivningen.

Elevernes evne til at dekontekstualisere viden og kompetencer for siden at kunne anvende samme viden og kompetencer i andre fag og sammenhænge skal udvikles bevidst, og den skal motiveres og stilladseres.

Fælles begrebsapparat og tværfaglighedsdiskurs

Desuden indikerer analyserne, at et fælles begrebsapparat på tværs af fagene og en eksplicitering af eventuelle forskelle i begrebsanvendelsen i de enkelte fag øger elevernes evne til at overføre kompetencer fra fag til fag. Fx viser elevinterviewene, at eleverne er usikre på taksonomibegrebet, om end lærernes intentioner og deres opgavestillinger vidner om et tydeligt fokus på netop taksonomi i samtlige fag.

En forklaring kan ligge i, at lærerne beskriver taksonomibegrebet vidt forskelligt – visuelt som prikker, der skal skabes forbindelse i mellem, eller som trappetrin, eller med abstrakte begreber, der igen er forskellige fra fag til fag. Det handler altså om, at lærerne skal blive enige om et fælles begrebsapparat, hvilket igen forudsætter, at de har en vilje til at arbejde tæt nok sammen til at kunne indgå i en sådan tværfaglighedsdiskurs.

Læreridentiteten mellem fagprofessionel og medarbejder

Analyserne peger også på mere generelle problemer i forhold til lærersamarbejdet. Det er kendetegnende for skriftlighedsdiskursen i Gymnasiebekendtgørelsen, at den har et meget hierarkisk præg. Lærerne positioneres ikke længere kun som fagprofessionelle, men i høj grad også som virksomhedsmedarbejdere. De kan ikke nøjes med at tænke fagdidaktik og være fagsuveræne. De skal

SIGNE M. LEIPOLD

Lektor ved Lemvig Gymnasium og master i Gymnasiepædagogik, didaktik, fra SDU, IFPR,

også tænke tværfagligt, og de skal som medarbejdere kunne arbejde i en hierarkisk organisationsstruktur.

En sådan hierarkisk struktur forpligter både opad og nedad; dels kræver den respekt for det, der kommer fra styredokumenter, ledelse, projektgrupper blandt kollegerne osv., dels lægger den op til at tage ansvar på organisationsplan og fx påtage sig ledelsesbeføjelser i forhold til kolleger.

Det er således ikke alene store krav, der stilles til eleverne og deres evne til at dekontekstualisere viden og kompetencer for senere at kunne bruge dem i andre sammenhænge. Det er også store krav, der stilles til lærerne; krav, der peger både ind i fagene og ud af fagene, krav om tværfagligheds- og kompetencediskurs og krav til læreridentiteten.

Vigtigt er det dog at pointere, at undersøgelsen først og fremmest viser, at det tværfaglige samarbejde om udviklingen af elevernes almene skrivekompetencer rummer et stort og vigtigt potentiale.

FAKTA

Denne artikel bygger på Signe M. Leipolds masterafhandling om Tværfagligt samarbejde om almene skrivekompetencer.

Selveje – mellem frihed og tvang

Med det gymnasiale selveje har 'virkeligheden' ændret sig. Artiklen sætter fokus på den nye virkelighed, samt hvilke konsekvenser det kan have for samtidens gymnasier. Desuden peges på en række forhold afledt af bl.a. selvejet, som der kan være god grund til at rette ekstra opmærksomhed imod. Artiklens empiriske grundlag stammer fra en nyere undersøgelse på Gefion Gymnasium samt trækker på erfaringer fra andre gymnasiale forskningsprojekter.

AF DION RÜSSELBÆK HANSEN

Kunder og varelager

“... taxameterfinansieringen betyder, at vi er nødt til at tænke på, hvor mange kunder vi får ind i butikken. Vi er i en privilegeret situation her på Gefion, fordi vi får mange kunder. Men elever kommer ikke af selv, selvom man ligger i KBH. Vi kan godt sætte det over styr. Vi skal have vores nuværende elever til at være ambassadører og fortælle, at Gefion er et godt sted at være”.

I dette citat, som stammer fra undersøgelsen ‘Medarbejderindflydelse, kommunikation og roller på Gefion Gymnasium’ (Rüsselbæk Hansen 2011), fortæller rektor, hvor vigtigt det er, at man som gymnasium efter overgangen til selveje og med den nuværende taxameterfinansiering er opmærksom på at profilere sig over for kommende potentielle kunder. Det er ikke nok at have en attraktiv placering på Østerbro i København, selvom det i sig selv må formodes at tiltrække en del kunder. Man må være opmærksom på at sende de rigtige signaler om sig selv, og om det man kan tilbyde omverdenen.

I samtiden kræves der, at gymnasierne selv og aktivt er i stand til at håndtere sit ‘varelager’ og at sætte ind i forhold til performativitet (skolens gøren og laden og outputtet af denne), markedsføring, kundebejning og omsætningshastighed. Meget kommer altså til at stå og falde med gymnasiernes selvhåndtering. Der er gået ‘selv’ i den, kan man sige.

FAKTA

Dion Rüsselbæk Hansen forsvarede i foråret 2011 sin ph.d. *En socialanalytisk tendensanalyse af samtidens italesættelser af den gymnasiale lærergerning* ved IFPR.

Denne artikel handler om, hvad denne ‘selvtilbøjelighedshang- og trang’ har og kan få af betydning for samtidens gymnasier.

Selv-tilbøjeligheder og selveje

Den selv-tilbøjelighed, som vi møder i dagens gymnasium, satte sig for alvor igennem i den pædagogiske debat i løbet af 1990’erne. En tilbøjelighed, der bl.a. kommer til udtryk på den måde, at der i beskrivelserne af den ‘gode’ pædagogiske praksis ofte anvendes begreber som selvfølelse, selvværd, selvforvaltning og selvbestemmelse (Hjort 2001). Det nye er imidlertid, at disse selvbegreber ikke som tidligere skriver sig ind i en velfærdsstatsdiskurs, men i tidens accelererende og omsiggribende konkurrencestatsdiskurs (Pedersen 2011). Så ideen med selvejet handler ikke så meget om større demokratisk spillerum for det enkelte gymnasium, snarere handler det om, at få gymnasierne til aktivt at spille et bestemt spil, hvor den underlæggende logik er at vinde eller forsvinde.

Denne logik har man øje for på Gefion. En af lærerne siger således:

“...det er jo hamrende vigtigt, at det, der bliver sagt om Gefion, er godt. Eller risikerer vi jo, at der ikke er så mange elever, der søger os næste gang. Et dårligt ry lukker skoler. Hvis der er noget der ikke har fungeret, eller hvis der er noget, der er blevet aflyst pga. det ene og det andet, og hvis eleverne fx ikke har fået det at vide i ordentligt tid, så er jeg bange for på skolens, men også på mit fags vegne, at der vil komme sådant et ry: at de ikke har styr på tingene over på Gefion” (Rüsselbæk Hansen 2011).

Som citatet ganske tydeligt viser, er man nødsaget til at forholde sig til, om tingene fungerer optimalt. Ikke blot for sin egen lærerintegritets skyld, men også for at tiltrække elever til skolen. Det handler om positiv omtale og om, at der er styr på tingene, så man ikke får et dårligt ry. Et dårligt ry ‘lukker skoler’. Mange andre af landets gymnasier har ligesom Gefion stort fokus på,

hvordan man selv kan komme op med interessante tilbud til de unge, hvordan man selv kan bidrage til et godt rygte, og hvordan man selv undgår frafald.

Det er tydeligt, at selvejet lægger op til, at gymnasierne skal handle og agere på bestemte måder. Altså udøve en form for aktiv selvledelse og selvstyring (Dean 2008). Dermed ikke sagt, at det står gymnasierne frit for at gøre hvad som helst, når som helst og hvor som helst. For selv om gymnasierne har en vis form for selvbestemmelse og selvforvaltning, er de samtidig underlagt en vis form for fremmedbestemmelse og fremmedforvaltning. Denne skal sikre, at gymnasierne forholder sig på den ‘rigtige’ konkurrencemæssige måde til deres virke.

Budskabet til samtidens gymnasier kunne således være: I er frie til at handle og vælge frit, så længe I blot handler og vælger at gøre det på den ‘rigtige’ måde. Derved kan gymnasierne blive fristet og forført til at tro, at hvis alt skal gå vel, så gælder det bare om at forholde sig aktivt selvstyrende og selvledende på den ‘rigtige’ konkurrencemæssige måde. Men så enkelt er det ikke. For selv om det er oppe i tiden at kæde et givent output

sammen med det enkelte gymnasiums aktive selvstyring og selvledelse, så er der også andre forhold, der har indflydelse på dette output: fx en række sociale, strukturelle og økonomiske forhold. Det er forhold, som mange er bekendt med, men som ofte lades ude af betragtning, fordi det antages, at de ikke står til at ændre.

Individualiseringsdiskursens blindhed

At en sådan antagelse kan trives på de forskellige gymnasier, hænger sammen med, at de – ligesom alle os andre – er underlagt en allestedsnærværende individualiseringsdiskurs. De forventes at opfatte sig selv som et “administrationskontor” for egen eksistensberettigelse, for egne talenter, evner og muligheder (Beck 2004). Pointen er her, at muligheder er nogle, som man ikke kun har, de er også nogle, man får. Man har ikke blot muligheder, man tildeles også muligheder, kan

man også sige.

Individualiseringsdiskursen har en tendens til kun at fokusere på den enkelte skoles egen aktive selvformåen. Men denne formåen er jo ikke blot selvbestemt, men *også* fremmedbestemt. Det er denne fremmedbestemmelse, som individualiseringsdiskursen negligerer og dermed ser bort fra. Her er det kun det enkelte gymnasiums egen *gøren og laden (selvhåndteringen/performativiteten)*, der udpeges som afgørende for deres eksistensberettigelse. Der skabes altså et 'blind spot' i forhold til de øvrige forhold, de samfundskulturelle/strukturelle, politiske-, økonomiske- og geografiske betingelser, der *også* har indflydelse herpå.

Spørgsmålet er så, om dette 'blind spot' ene og alene eksisterer, fordi gymnasierne antager, at de nævnte betingelser er vanskelige at gøre noget ved, hvorfor det ikke kan betale sig at tænke yderligere over dem? Eller er det måske også, fordi man mangler sproget til at forstå og dermed beskrive, hvordan disse betingelser indvirker på og har betydning for de muligheder/umuligheder, der gør sig gældende? Sidstnævnte kan ifølge filosofen og psykoanalytikeren Slavoj Žižek bidrage til, at der er forhold, der undslipper vores opmærksomhed og dermed lades ude af betragtning med forskellige konsekvenser til følge (Žižek 2002). Men uanset hvad, er disse betingelser med til at inkludere nogen/noget og ekskludere andre/andet. Hvad mere er, fører individualiseringen *også* en paradoksal samtidighed af øget frihed og øget ufrihed med sig. På den ene side har gymnasierne frihed til at vælge, hvordan og hvorledes de skal tackle deres situation. På den anden side er gymnasierne nødsaget til at vælge, hvordan og hvorledes de skal tackle deres situation. De skal jo *selv* som nævnt gøre noget aktivt for deres eksistensberettigelse. Gymnasierne tvinges altså til på godt og ondt at foretage en lang række valg om dette og hint. Ja, de kan slet *ikke* undsige sig det.

Positive og negative afkast

Som jeg har peget på, knytter der sig bestemte forventninger til gymnasiernes håndtering af selvejet. Forventninger, som ikke alle gymnasier har lige nemt ved at leve op til. Så selvom selvejet ganske givet har gjort sit til, at mange af samtidens gymnasier kan præsentere en lang række kreative, spændende og interessante undervisnings- og skoletilbud, skaber det også problemer. Ikke mindst fordi en sådan præsentation tvinger gymnasierne til at ekspliciter

(synliggøre), hvad de gør, hvordan de gør det, og hvorfor de gør det.

En sådan tvungen eksplicitering har afstedkommet, at de forhold, man rundt omkring på landets gymnasier gik og troede, at man stort set var enige om, viser sig på nye, anderledes og uigenkendelige måder. Det har skabt usikkerhed på skolerne om 'virkelighedens' beskaffenhed. Flere læreres forestillinger om, hvordan tingene *er* og *bør* være, er blevet anfægtet og draget i tvivl. Det har skabt grobund for en generel usikkerhed samt ført til en lærings- og forandringsmodvilje hos nogle.

Individualiseringsdiskursen har en tendens til kun at fokusere på den enkelte skoles egen aktive selvformåen. (...) Her er det kun det enkelte gymnasiums egen *gøren og laden* (...) der udpeges som afgørende for deres eksistensberettigelse.

Omvendt skal der heller ikke herske nogen tvivl om, at selvsamme eksplicitering har medført, at mange af de 'anonyme' såvel kollektive som individuelle kræfter, strategier, selvfølgeligheder og konflikter – der ofte ganske *ufrivilligt* bidrager til at regulere tanke- og handleformer på gymnasierne – er blevet italesat og problematiseret. Det har bevirket, at nye indsatser er igangsat, og nye prioriteringer er foretaget. Det er min oplevelse, at selvsamme eksplicitering

har ført til, at nye spørgsmål stilles til måderne, man hidtil har talt om tingene på, og til måderne man ikke har gjort det på. Det er nu blevet muligt at sætte spørgsmålstejn ved en lang række ting. Ting, som tidligere var utænkelige, upassende, ja, nærmest blasfemiske at problematisere. Fx lærerens tavse og erfaringsbaserede viden og lærerens metodefrihed og egenrådighed i forhold til sin 'private' undervisning.

Som antydnet kan selvejet medvirke til en lang række positive som negative afkast. Det er svært på forhånd at sige, hvornår det medvirker til det ene og det andet. Dog synes det at være givet, at det *ikke* bliver til meget 'fælleseje' skolerne imellem. Underligt nok hvis man holder det op imod, at ideen med selvejet jo var – og er – at gymnasiernes forskellige former for performance, tiltag og indsatser skulle kunne sammenlignes, således at de gode eksempler, den gode praksis og de gode tiltag kunne brede sig som ringe i vandet til fælles bedste. Men hvis man som selvejende gymnasium skal sikre sin attraktivitet over for eleverne (kunderne), ja, så kan den 'vare', man tilbyder, jo undergraves ved at denne vare får en for stor udbredelse. Hvis den pågældende vare udbredes (eller kan erhverves) på 'alle' andre gymnasier, vil den jo miste sin attraktivitet og dermed sin *særlighed*, hvilket kan medføre, at kunderne ikke efterspørger den i samme grad som tidligere. Så hvorfor skal fx de Københavnske Vestegns gymnasier afsløre deres 'varelager'

DION RÜSSELBÆK HANSEN

Dion Rüsselbæk Hansen
er adjunkt, ph.d., ved IFPR.

REFERENCER

Beck, Ulrich (2004) *Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet*. København. Hans Reitzels Forlag.

Dean, Mitchell (2008) *Governmentality: Magt og styring i det moderne samfund*. Frederiksberg C. Forlaget Sociologi, Samfundslitteratur.

Hjort, Katrin (2001) *Moderniseringen af den offentlige sektor*. Roskilde Universitetsforlag.

Pedersen, Ove K. (2011) *Konkurrencestaten*. København. Hans Reitzels Forlag.

Žižek, Slavoj (2002) *Velkommen til virkelighedens ørken: Essays om verden efter den 11. September*. Informations Forlag.

og 'forretningshemmeligheder' – gøre dem til *fællesanliggender* – så de overskudsgymnasier i indre København, der udvider deres kapacitet, og dermed potentielt er med til at true Vestegns Gymnasiernes eksistensgrundlag, kan få del heri – spurgte retorisk?

Som jeg har haft til hensigt at vise, er der visse tegn og indikationer på, at selvejet kan føre mange ting med sig. Derfor kan der være mange gode grunde til at tage løbende bestik af gymnasiets selvejesituation, fordi det ikke på forhånd er givet, hvad det kommer til at betyde på den lange

bane, ligesom det ikke på forhånd er givet, hvad gymnasiernes *selv* er i stand til på denne bane.

FAKTA

Rüsselbæk Hansen, Dion (2011) *Medarbejderindflydelse, kommunikation og roller på Gefion Gymnasium: social- og diskursanalytiske betragtninger*.

Gymnasiepædagogik nr. 83. Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier. Syddansk Universitet.

Tidsskriftsrundfart i det danske farvand

*Faglige tidsskrifter om uddannelse går online med ny brugbar viden for gymnasielærere og -ledere. I denne artikel fokuseres på de to danske tidsskrifter *Cursiv* og *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* (DpT), hvor man bl.a. finder en kritisk artikel om forskeres og politikeres 360-graders-eftersyn af læreruddannelsen. Det er stærk tobak – men formentlig relevant tobak for en gymnasieskole som også hele tiden er til eftersyn.*

AF NIKOLAJ FRYDENBERG ELF

I de seneste år har man set en stærk tendens til at fagtidsskrifter går online og holder op med at findes på tryk. En anden tendens er at man gør tidsskrifterne til *open source*, altså gør deres viden frit tilgængelig og gratis – selv om der også findes forlag der kræver betaling for sin viden og tjener store summer på det.

Disse tendenser gælder også uddannelses-tidsskrifter. På IFPR har vi skriftserien *Gymnasiepædagogik*. Alle numre har snart i en del år været gjort digitalt tilgængelige og er gratis og søgbare. Derudover har vi det tidsskrift du har i hånden eller læser på skærmen, *GymPæd 2.0*, som ligeledes er online og gratis.

Der er naturligvis også andre skrifter om uddannelsesforskning og -udvikling både i Danmark og Norden som er relevante for gymnasiefolk at kende til og følge med i, og som er (mere eller mindre) online og gratis. Det er dem vi vil intro-

ducere til i denne nye artikelserie, som vi har kaldt Tidsskriftservice.

I den første serviceartikel vil vi foretage en rundfart i en dansk kontekst og fremhæve *Cursiv* og *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*. Hvad har de af relevant stof at byde på for danske gymnasielærere og -ledere og for uddannelsesforskere og -politikere?

***Cursiv* – med fokus på sammenlignende fagdidaktik**

Cursiv er en skriftserie der hidtil har været udgivet i regi af Danmarks Pædagogiske Universitets-skole, Aarhus Universitet (det er muligvis under forandring fordi de to universiteter har fusioneret). Alle numre er både tilgængelige online og trykkes. *Cursivs* formål er at publicere forskning om didaktik, fagdidaktik og curriculumforskning i bred forstand. Et tidligere nummer har fx handlet om livslang læring med særlig fokus på lærere som lærende. Et aktuelt nummer af *Cursiv*, som vi vil fokusere på her, har titlen *Sammenlignende Fagdidaktik*.

Udgivelsen om *Sammenlignende Fagdidaktik* er et resultat af et symposium der blev holdt i november 2011. De to redaktører, professor Ellen Krogh fra Syddansk Universitet og professor Frede V. Nielsen fra Aarhus Universitet (tidligere Danmarks Pædagogiske Universitetsskole), havde taget initiativ til symposiet. Det unikke ved symposiet var at to forskningsmiljøer, som typisk er meget adskilt, nemlig den fagdidaktiske forskning i *grundskolen* og den fagdidaktiske forskning i *gymnasieskolen*, blev bragt sammen. Denne adskillelse gælder ikke blot i uddannelsessektorerne i Danmark, men også inden for forskningen – i modsætning til i de fleste andre lande. Det er et stort problem, for der er mange overgangssammenhænge, og ikke mindst overgangsproblemer mellem de to sektorer der dermed forbliver ubelyste. Men under dette symposium satte fagdidaktikere fra vidt forskellige faglige områder – musik, fysik, tysk, matematik, dansk, billedkunst

FAKTA

Cursiv kan læses gratis online via www.dpu.dk/cursiv. Det kan også rekvireres i trykt form.

Dansk Pædagogisk Tidsskrift har en informationsrig hjemmeside med adressen www.dpt.dk.

Skriftserien *Gymnasiepædagogik* findes på Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudiers hjemmeside (www.sdu.dk/ifpr). Klik på menupunktet Formidling og videre på Tidsskrifter.

m.fl. – sig altså sammen to dage, og de drøftede tre fælles problemstillinger:

- Hvordan definere fagdidaktik?
- Hvordan kan man iagttage forskelle og ligheder mellem fags didaktikker?
- Hvilke udviklingstendenser finder man *inden for* de forskellige fags didaktik og *imellem* fagenes didaktikker?

Forskerne, inklusive forfatteren af denne artikel, satte sig således i den samme – svære – situation som gymnasielærere sætter sig i når de skal diskutere fagligt samspil. Hvis man sammen med teamkollegerne skal nå frem til fælles udgangspunkter for fagligt udfordrende forløb for eleverne hvor de enkelte fags identitet og mål samtidig respekteres, skal man kunne fortælle om sit eget fags didaktik – implicit i dialog med de andres fag.

Det er ikke nogen nem øvelse for lærere. Det har forskning vist. Det er heller ikke nogen nem øvelse for forskere. I artiklen *"Sammenlignende fagdidaktik på systemisk og kognitivt grundlag med udgangspunkt i fagligt samspil i gymnasiet"* adresserer Peter Kaspersen eksplicit denne problemstilling i sin analyse af et samspilsprojekt fra Midtsjællands Gymnasieskoler, hvor dansk, matematik og religion deltog. Samspillet handlede om *uendelighed*. Gav det fagdidaktisk mening, spørger Kaspersen? Hans svar er positivt. Han går bl.a. omkring teorien om kognitiv semantik for at underbygge sit positive svar – den teori giver mening i alle tre fags beskæftigelse med uendelighed. Men hans svar er også at det kræver en del refleksioner *blandt lærere og med elever* at finde den meningsfulde fællesnævner. Google selv artiklen, og se om du er enig ...

Der er mange andre lignende analyser af empiriske og teoretiske problemstillinger om sammenlignende fagdidaktik i denne udgivelse af *Cursiv* – og i samme nummer kommenterer og diskuterer forskere bidragene. Dermed er dialogen åbnet.

I november 2011 blev det andet symposium om *Sammenlignende Fagdidaktik* afholdt. Det afrapporteres i en kommende udgivelse af *Cursiv* med bidrag af blandt andre naturfagsdidaktikeren Lars Brian Krogh fra Aarhus Universitet, fagsamspilsdidaktikeren Peter Hobel fra IFPR og en af den norske fagdidaktiks *founding fathers*, Sigmund Ongstad, som også deltog i symposiet. Flere fagdidaktiske miljøer og perspektiver blev her bragt sammen og udviklede fagdidaktikken videre.

Dansk Pædagogisk Tidsskrift – bl.a. med et kritisk blik på forskning i læreruddannelse
Dansk Pædagogisk Tidsskrift, eller DpT, "har en lang tradition som organ for tænksomme, kritiske og progressive kræfter, der søger at forstå og påvirke det pædagogiske felt og dets institutioner", som der står i inderflappen på tidsskriftets trykte udgave. Det er nok mere kendt i folkesko-

Dansk Pædagogisk Tidsskrift, eller DpT, "har en lang tradition som organ for tænksomme, kritiske og progressive kræfter, der søger at forstå og påvirke det pædagogiske felt og dets institutioner"

lesammenhæng end i gymnasiesammenhæng. Men tidsskriftet er i disse år ved at relancere sig selv, bl.a. gennem en ny hjemmeside, og vil gerne også adressere gymnasiesektoren.

På hjemmesiden kan man bl.a. læse hvert nummers redaktionelle indledning, nyheder og klikke sig videre til en Facebook-side for *DpT* hvor man kan diskutere artikler.

Det seneste nummer (4, 2011) har et tema om *Professionshøjskoler – udvikling hvorhen?* Det opfattes måske ikke umiddelbart som relevant for gymnasieskolen. Men der er blandt andet en meget interessant analyse af hvordan den tidligere regerings såkaldte 360 graders-eftersyn af folkeskolen blev understøttet af uddannelsesforskning der producerede rapporter og anbefalinger som resulterede i politiske tiltag. Artiklen er skrevet af Jacob Klitmøller (ph.d.-stipendiat ved Aarhus Universitet) og Klaus Nielsen (professor samme sted) og har titlen *"Æbler, pærer og den danske læreruddannelse"*.

Klitmøller og Nielsen er temmelig kritiske overfor deres egen profession. De hævder at metoderne og resultaterne i de rapporter som Rejseholdet rekvirerede hos ellers velansete forskere, er tvivlsomme. Samtidig er de meget kritiske overfor politikernes selektive brug af anbefalinger i rapporterne. I deres konklusion fremhæver de særligt rapporten *"Komparativt studium af indholdet i læreruddannelserne i Canada, Danmark, Finland og Singapore"* forfattet af Jens Rasmussen m.fl.:

I den udstrækning, det ikke er muligt at trække en direkte linje mellem læreres uddannelse og elevers præstationer, er det vanskeligt at anvende rapportens resultater til at forandre læreruddannelsen med det sigte at skabe bedre udbytte for folkeskolens elever. Det er ikke muligt at være sikker på, at de konkrete forskelle, der identificeres i rapporten, hænger entydigt sammen med forskelle i læreruddannelsernes kvalitet. (s. 46).

Og hvem ved, måske kommer der snart et 360-graders serviceeftersyn af gymnasieskolen fordi man vil reformere den igen; eller reformere læreruddannelsen til den?

NIKOLAJ FRYDENSBJERG ELF

Nikolaj Frydensbjerg Elf er adjunkt, ph.d., ved IFPR. Han er medredaktør af *GymPæd 2.0*.

Det er stærk tobak, selv i forskerkredse! Men nok god tobak, for argumentationen virker overbevisende. Det skal blive interessant at se om denne kritiske artikel får et modsvar af forskerne bag rapporten, fx på *DpT*'s Facebook-side eller i næste nummer.

Artiklen fremstår som et tiltrængt korrektiv til en stærk tendens i disse år til at sammenligne det danske uddannelsessystem med andre landes uddannelsessystemer – og nå til konklusioner, byggende på forskning, der dømmer det danske system ude. Artiklen kan læses som et *wake up call* til alle

TIDSSKRIFTSERVICE

Tidsskriftservice – en ny artikelserie om uddannelsesdidaktik
I en række danske og internationale tidsskrifter findes der meget ny god og ofte online viden om didaktik, uddannelsesforskning og -udvikling som kunne være relevant at kende til i gymnasiesektoren. Men hvem har lige tid til at kigge efter dem? I *GymPæd 2.0* har vi i en ny serie – *Tidsskriftservice* – sat os for at introducere til et udvalg af tidsskrifter og artikler fra hele Norden. Vi starter med de to danske tidsskrifter *Cursiv* og *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*. Senere følger introduktioner til tidsskrifter fra andre nordiske lande.

aktører i gymnasiesektoren – fra forskere over ledere og lærere til meningsdannere og politikere – om at være forsigtige med at nå til enkle konklusioner og foreslå hurtige forandringer på et for løst (forsknings)grundlag. Man risikerer at skade den kvalitet der faktisk er i praksis. Klitmøller og Nielsen argumenterer indirekte for at det er afgørende at sikre ordentlige betingelser både for forskningsprocessen og for den transformationsproces der knytter sig til de reformer der ofte kan være nødvendige grundet forandringer der sker i samfundet.

Og hvem véd, måske kommer der snart et 360-graders serviceeftersyn af gymnasieskolen fordi

man vil reformere den igen; eller reformere læreruddannelsen til den?

Tidsskrifter i Danmark – og Norden

Pointen med denne lille tidsskriftrundturt i det danske farvand har været at pege på *Cursiv* og *Dansk Pædagogisk Tidsskrift* som to gode tidsskrifter/publikationer der er relevante at følge med i for enhver der er en del af gymnasiesektoren. Artiklerne er ikke tung læsning, og de er lette at få adgang til. Tendensen til at gå online med sin viden gør det lettere end nogen sinde før at få adgang til relevant og brugbar viden der kan kvalificere forskningen og udviklingen på skolerne af fag, pædagogik og organisation.

I næste nummer af *GymPæd 2.0* fortsætter tidsskriftrundtarten til Norge. Her skal vi se nærmere på artikler fra onlinetidsskrifterne *Acta Didactica* og *Seminar.net*.

Menu

- Seneste udgivelser
- Hvorfor DpT?
- Abonnement
- Løssalg
- Skriv i DpT
- Nyhedsbrev
- Kommende temaer
- Arrangementer
- Om tidsskriftet
- Tidligere udgivelser
- Kontakt
- Webshop

Nyt om uddannelse

- 4,3 mia til børne- og undervisningsområdet
- Apropos folkeskolereform – en historisk oversigt
- Apropos folkeskolereform – om tilværelsesoplysning
- Apropos folkeskolereform – uddannelse til konkurrence
- Dokumentation dominerer pædagogikken
- Flere praktikpladser
- Forsker, ikke faglært
- Forskningsfrihed?
- Forskningsreserven fordelt

Seneste udgivelser

December 2011: Professionshøjskoler – udvikling hvorhen?
Temaet sætter fokus på professionsuddannelser, de studerendes deltagelsesmåder og -betingelser og på, hvad der sker i professionsuddannelserne nu, hvor de er optaget i professionshøjskolerne – fx som det kommer til udtryk i det tværprofessionelle element i uddannelserne.
[Læs mere om december-udgaven her.](#)

September 2011: Psykoanalytiske perspektiver på det pædagogiske
Fokus sættes på de aspekter af pædagogik, uddannelse og læring, der synes mindst logiske, mindst tilgængelige for rationel planlægning og mest gådefulde for både forskere og praktikere. Fx effekter af og perspektiver på irrationelle processer og drivkræfter, som ofte ignoreres.
[Læs mere om september-udgaven her.](#)

Maj 2011: Rå pædagogik
Rå pædagogik tager ikke hensyn til den lærendes personlighed og læringsforudsætninger. Det er en pædagogik hvor den lærende udsættes for massive tilrettelæggelser grænsende til ydmygelser. Hvad er det 'pædagogiske rationale', og hvorfor har det fået en vis popularitet?
[Læs mere om maj-udgaven her.](#)

Tidligere udgivelser
[Du kan finde oversigter over tidligere udgivelser af Dansk pædagogisk Tidsskrift her.](#)

Debatmøder i DpT

Se program for det kommende fyraftensmøde på DPU.
[Program klik her.](#)

Tegn abonnement

Dansk pædagogisk tidsskrift udkommer fire gange årligt: medio februar, medio maj, medio september og medio december. Tegn abonnement og få tidsskriftet direkte i din postkasse.
[Abonnement klik her.](#)

Tilmeld nyhedsbrev

Tilmeld dig vores nyhedsbrev og bliv orienteret om kommende udgaver af Dansk pædagogisk Tidsskrift i din mailboks. [Nyhedsbrev klik her.](#)

Meld dig ind i vores gruppe

Citat

Det vigtigste fag i skolen er skolen selv, nemlig dens miljø, dens ånd og stimulerende rammer
(Per Schultz Jørgensen)

Figur 1: Hjemmesiden for Dansk Pædagogisk Tidsskrift (www.dpt.dk)

IFPR orienterer

Seneste udgivelser i skriftserien GYMNASIEPÆDAGOGIK

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 87 Mobilens (u)muligheder

Forskningsrapportering af forsøgs- og udviklingsprojektet M-læring i gymnasiet ved IBC Kolding
Af Nikolaj Frydensbjerg Elf
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 86 Læringssamarbejde

En etnodidaktisk analyse af Cooperative Learning på hf og VUC
Af Steen Beck og Michael Paulsen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 85 Implementeringsledelse

Ledelse af den dobbelte gymnasieforms implementering
Af Peter Henrik Raas
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 84 Per aspera ad astra

Festskrift til Harry Haue
Redigeret af Erik Damberg
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 83 Medarbejderindflydelse, kommunikation og roller på Gefion Gymnasium

Social- og diskursanalytiske betragtninger
Af Dion Rüsselbæk Hansen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 82 Innovation i gymnasiet, rapport 2

Evaluerende af projekt innovationskraft og entreprenørskab på gymnasier i region Hovedstaden
Redaktion: Torben Spanget Christensen, Peter Hobel og Michael Paulsen
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 81 At tegne en tanke.

Første rapport om Visuel hf i Viborg
Af Aase H.B. Ebbensgaard, Nikolaj Frydensbjerg Elf og Sia Søndergaard (red.)
Kan læses [her](#).

GYMNASIEPÆDAGOGIK nr. 80 Mangfoldighed og fællesskab – en etnodidaktisk analyse af kurssisttilgange og klasserumskultur på HF og VUC.

Af Steen Beck og Michael Paulsen
Kan læses [her](#).

Abonnement

Abonnement på skriftserien Gymnasiepædagogik kan opnås ved henvendelse til Bettina Ross på betina.ross@ifpr.sdu.dk eller telefon 6550 3659.

Abonnementet tegnes for fire numre ad gangen, og prisen for abonnementet på kr. 240 pr. fire numre dækker instituttets udgifter til administration og forsendelse.

Det er muligt at få tilsendt en enkelt publikation (pris kr. 60), men man kan også få det enkelte nummer ved at downloade det gratis fra IFPRs hjemmeside, www.sdu.dk/ifpr, eller ved at afhente det på instituttet.

Master i gymnasiepædagogik

I efteråret 2011 startede IFPR et nyt masterhold op, som på nuværende tidspunkt er i gang med andet semester på de to linier i henholdsvis Didaktik og Ledelse.

Du kan læse mere her
IFPR undersøger nu interessen for at starte et hold op igen i efteråret 2012. Forhåndstilkendegivelser og ønsker om yderligere information er velkomne. Kontakt Christina Bruun Levinsen, leder af IFPRs sekretariat, på cbl@sdu.dk.